

**ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ
КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ
ДОШКІЛЬНОЇ ТА ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ**

УДК 371.13: 372: 378 ББК 74.1/74.58 Ф79

Рекомендовано до друку Вченою Радою

Житомирського державного університету імені Івана Франка

від 28 лютого 2014 року, протоколе 7

Рецензенти: *Вітвицька С.С.* - доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри педагогіки Житомирського державного університету імені Івана Франка;

Смагін І.І. - доктор педагогічних наук, професор, проректор з наукової роботи Житомирського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти; *Тищук ІТ.І.* - кандидат психологічних наук, завідувач Житомирського центру розвитку дитини №53 "АБВГДейка".

Літературний коректор:

Мирончук Н.М. - кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри педагогіки

Житомирського державного університету імені Івана Франка

Ф 79 Формування професійної компетентності майбутніх педагогів

дошкільної та початкової освіти, збірник науково-методичних праць / за заг. ред. В.Є. Литнєва. Н.Є. Колесник, Т.В. Наумчук. - Житомир : Вд-во ЖДУ ім. І.Франка, 2014. - 620 с + CD.

У збірнику науково-методичних праць представлено результати Всеукраїнської науково-практичної конференції «Формування

професійної компетентності майбутніх педагогів дошкільної та початкової освіти»; розкрито сутність професійної компетентності майбутнього педагога як сукупність ключових, базових та спеціальних компетентностей; охарактеризовано дієво-практичний компонент професійної компетентності вихователя дошкільного закладу; представлено компетентнісну модель сучасного педагога дошкільної та початкової освіти; відображено логіко-чатаемагічну діяльність у початковій та дошкільній освіті; розкрито сутність особистісної, рефлексивної, творчої, мовленнєвої мовної соціокультурної, художньо-естетичної компетенції у дітей дошкільного та молодшого шкільного віку.

Збірник науково-методичних праць адресується науковцям, педагогам-практикам, майбутнім учителям початкових класів та вихователям ДНЗ, методистам дошкільної та початкової ланки освіти.

УДК 371.13: 372: 378 ББК 74.1/74.58

Формування професійної компетентності майбутніх педагогів дошкільної та початкової освіти

Кучинська Л.Ф. Інтеграція інформаційно-комунікаційних технологій в систему методичної роботи з педагогічними працівниками	192
Максимець С.М., Пастушок О., Хронюк Т. Психолого-педагогічні стилі виховання дітей у сім'ї	201
Полярко В.С. Інтерактивні форми роботи з педагогами.....	204
Синченко Н.В., Рашко Н.М. Громадянське виховання дітей на засадах народної педагогіки.....	208
Степанюк А.О., Сорочинська О.А. Співпраця сім'ї та дошкільного навчального закладу в полегшенні процесу адаптації дитини до садочка.....	211
Фурманюк С.М. Формування художньо-естетичної компетентності майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів засобами праці.....	214
Шиманська Г.С. Інклюзивна освіта в умовах сучасного дошкільного закладу.....	217

РОЗДІЛ III. КОМПЕТЕНТІСНА МОДЕЛЬ СУЧАСНОГО ПЕДАГОГА ДОШКІЛЬНОЇ ТА ПОЧАТКОВОЇ ОСВИТИ

Гарбарчук Н.М. Формування ціннісних орієнтацій учасників навчально-виховного процесу шляхом впровадження інноваційних технологій.....	223
Зарицька А.Й. Діяльність методичної служби як умова підвищення професіоналізму педагогів та вдосконалення освітньої системи.....	226
Кондратьєв І.В. Рефлексивна компетентність у професійній діяльності педагога дошкільного навчального закладу.....	230
Неклята О.І. Паступність у роботі дошкільного навчального закладу та школи.....	236
Останчук С.М. Ефективні шляхи забезпечення організації та управління методичною роботою в ДНЗ.....	239
Ташук Л.І. Комплексний підхід до вивчення діяльності практичного психолога в дошкільному навчальному закладі	246

РОЗДІЛ IV. ОСОБИСТІСНА, РЕФЛЕКСИВНА, ТВОРЧА КОМПЕТЕНЦІЇ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Варівська О.В. Формування пізнавальної активності у старших дошкільників.....	251
Драгальчук В., Дубравська Н.М. Розвиток пізнавально-творчих здібностей у дошкільному віці.....	255
Йосинчук О., Йосинчук Л., Дубравська Н.М. Чинники формування особистості дошкільника.....	258
Кльон Л.А. Гіперактивність як медико-психологічна проблема.....	261
Кузнецова Т. Взаємодія ДНЗ та ЗНЗ щодо забезпечення готовності дітей до навчання в школі.....	266
Лагута А.В. Використання технології проблемного навчання в ДНЗ.....	269
Максимець С.М., Волощук А. Особливості страхів дітей дошкільного віку.....	273
Максимець С.М., Карпієнко О. Розвиток моральних почуттів у дітей старшого дошкільного віку.....	276
Максимець С.М., Кваша С.В. Особливості тривожності дітей дошкільного віку.....	279
Максимець С.М., Кліновська О.М., Прокочук К.В. Психологічні аспекти формування уяви дошкільника.....	281
Максимець С.М., Колобюк Т.В. Психологічні засади розвитку моральних форм поведінки дітей дошкільного віку.....	284

Максимець С.М.

*канд.психол. наук, доцент каф. загальної,
вікової та педагогічної психології*

Кваша С.В.

48 група ННІ педагогіки

ОСОБЛИВОСТІ ТРИВОЖНОСТІ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Проблема підвищеної тривожності дітей стає особливо актуальною в період старшого дошкільного віку. У дітей у цей період з високою нереалістичною і низькою самооцінкою можуть спостерігатися психічні розлади, які спотворюють процес нормального психічного розвитку. Вони характеризуються підвищеною тривожністю, занепокоєнням, непевністю, емоційною несталістю, тобто такими емоційними станами як тривога, страхи, фобії, депресії та ін. Причини формування високого рівня тривожності полягають як в генетичних факторах розвитку психіки дитини, так і в соціальних.

Тривожність - це властивість людини приходити в стан підвищеної турботи, відчувати страх і тривогу в специфічних соціальних ситуаціях. [3, с.5]

Страх – це психічний стан, що виникає на основі інстинкту самозбереження як реакція на дійсну або уявну небезпеку. Страх у дітей дошкільного віку гальмує розвиток психічних процесів, блокує потреби особистості дитини та її здібності, стає хворобливим і неприємним переживанням, яке навіюється соціумом. Саме тому профілактика, виявлення та корекції страхів та тривожності дошкільників являється актуальною проблемою для попередження негативних наслідків на сьогодні.

Мета дослідження: теоретично обґрунтувати та експериментально дослідити прояви тривожності у дітей старшого дошкільного віку.

Для кожного віку характерна своя тривожність. У 2 роки виникає тривожність раптової, неочікуваної появи незнайомого різкого звуку, болю, висоти, самотності, може виникнути страх перед тваринами, транспортом, що

рухається. Частіше за все малюк цього віку боїться темряви. У 3 роки з'являється тривожність перед покаранням. Від 3 до 5 років багато хто з дітей боїться казкових персонажів (частіше Бабу-Ягу, Коцю, уявних «монстрів»), болю, неочікуваних звуків, води, самотності, темряви і замкненого простору. У 6 років інколи з'являється тривожність смерті (власної та батьків), який проявляється не прямо, а в страху нападів, пожеж, стихій.

Тривожність як стан вивчалася багатьма вітчизняними та зарубіжними вченими. Тривожність як стан і як рису, яка виникає в процесі адаптації до середовища та виконання різних видів діяльності, вивчали Ю.О.Александровский, Ф.Д.Горбов, О.Б.Леонова, Н.Б.Пасинкова, Я.Рейковський, Ю.Л.Ханин, Х. Хекхаузен, Г.Айзенк, Г.Г.Аракелов, О.М.Прихожан, О.І.Захаров, О.В.Петровський, А.Бодальов.

Велику популярність набула концепція явищ тривожного ряду Ф.В. Березина, в якій виділені емоційні стани, які закономірно змінюють один одного у міру наростання стану тривоги: відчуття внутрішньої напруженості, дратівливості, власне тривоги, страху, відчуття невідворотності катастрофи, що насувається, тривожно - боязке порушення. Цей підхід дозволяє провести розходження між конкретним страхом, як реакцією на об'єктивну, однозначну існуючу загрозу, і ірраціональним страхом, що виникають при наростанні тривоги і виявляється в опредметненні, конкретизації невизначеної небезпеки. При цьому об'єкти, з якими пов'язується останній, прояв тривожності, що несе великі наслідки тривоги та загрозу. У цьому плані тривога і страх являють собою

(стор. 280)

різні рівні явищ тривожного ряду, причому тривога у власному розумінні слова передує ірраціональному страху. [1, с.11]

Як зазначив А.Бодальов розуміння тривожності з'являється лише в старшому дошкільному віці, коли тривожність стає більш точним почуттям, набуває різних форм і видів. Урізноманітнюються об'єкти, що її викликають, розширюється сфера проявів. Дитина соціалізується, починає орієнтуватися на

громадську думку і, як наслідок цього боїться осуду колективу, відчуває тривожність бути не прийнятою у гру, відчуття самотності. Новоутворення старшого дошкільного віку є також переживання страху за іншу людину(близьких, дорослих, друзів тощо). Усвідомивши свій страх, дитина починає з ним боротися. І, що сильніша ця боротьба, то сильніше почуття задоволення від перемоги над собою. Це, зрештою, змінює в дитини моральні основи. Тому в соціальному розвитку людини страх є одним із засобів виховання. Проте не варто перебільшувати виховну цінність цього почуття. Дехто з дорослих помилково вважає, що почуття тривожності сприяє формуванню в дитини слухняності. На їх думку, тривожність - швидкоплинне переживання, яке не завдає малюкові шкоди. Тому й сьогодні застосовується, як дисциплінарний метод, фізичне й моральне покарання дитини. Це призводить до того, що діти бояться своїх батьків та вважають їх злими, думають, що вони не люблять їх. Вони переживають за те, щоб не зробити щось не так, бо знають, що їх можуть покарати. Це призводить дітей до брехні як захисної реакції. Діти стають замкнені в собі, не впевнені в своїх силах, бояться щось розповісти батькам, порадитися з ними, не довіряють їм. Порушується психіка дитини, оскільки у неї переважають негативні емоції. Саме в цьому віці вони потребують, як ніколи, любові і підтримки дорослих, а не покарань.

Помічено, що інтенсивність переживання тривоги, рівень тривожності у хлопчиків і дівчаток різні. У дошкільному та молодшому шкільному віці хлопчики більш тривожні, ніж дівчата. Це пов'язано з тим, з якими ситуаціями вони пов'язують свою тривогу, як її пояснюють, чого побоюються. І чим старші діти, тим помітніше ця різниця. Дівчатка частіше пов'язують свою тривогу з іншими людьми. До людей, з якими дівчатка можуть пов'язувати свою тривогу, відносяться не тільки друзі, рідні, вчителі. Дівчата бояться так званих "небезпечних людей" - п'яниць, хуліганів і т.д. Хлопчики ж бояться фізичних травм, нещасних випадків, а також покарань, які можна очікувати від батьків або поза сім'єю: вихователів, дорослих і т.д. [2, с. 28]

Для виявлення рівня тривожності у дошкільників ми використали «Тест тривожності», який показав, що у 7% дітей високий рівень тривожності; у 59% дітей середній рівень тривожності; у 34% дітей низький рівень тривожності. Серед дітей було яскраво виражено недовіру до нових людей, речей, ситуацій, ворожість по відношенню до дорослих та дітей, емоційна напруга, дратівливість.

Проводячи методику ми помітили, що діти з високим рівнем тривожності виявляли занепокоєння, нервозність, була підвищена рухова активність, діти намотували на палець волосся, покусували нижню губу.

У дітей з середнім рівнем тривожності частішало дихання, пітніли долоні, з'являлося почервоніння на шкірних покривах в області обличчя і шиї.

Дошкільники з низьким рівнем тривожності поводити себе природно, змін не було виявлено.

Отже, за допомогою проведених методик ми дійшли висновку, що тривожність у дітей даної групи присутня, тоді ми пропонуємо шляхи корекції дитячої тривожності. Вона являє собою особливу форму психолого-педагогічної діяльності, спрямованої на створення найбільш сприятливих умов для оптимізації психічного

(стор.281)

розвитку особистості дитини, надання їй спеціальної психологічної допомоги. Корекцію дитячої тривожності можна здійснювати за допомогою казко терапії, ігротерапії, арт-терапії, лялько терапії.

Подальшим кроком нашої наукової роботи буде дослідження шляхів корекції тривожних дітей; співпраця з вихователями та батьками з метою зниження тривожності у дітей дошкільного віку.

Список використаної літератури:

1. Гарбузов В. И. Нервные дети: Советы врача. - Л.: Медицина, 1990. -176 с.

2. Козлова Е. В. Тревога как одна из основных проблем, возникающих у ребенка в процессе социализации. Теоретические и прикладные проблемы психологии. Сборник статей. Ставрополь, 1997. – 261 с.
3. Рогов Е. И. Настольная книга практического психолога в образовании: Учебное пособие. - М.: ВЛАДОС, 1996. – 529 с.